

5. AZ ELBESZÉLŐ KOSZTOLÁNYI

1. korszak

- Arany János hatására ír
- dekoratív ábrázolásmód
- objektív kívülállás
- nem fürkészi a jelenségek okait

2. korszak

- I. vh. hatása
- hangja megváltozik, válság
- egyre többször jelenik meg az értékek szembeállítása
- cselekvések igazi okait akarja megmutatni
  - freudizmus
  - lélektani regények

Édes Anna

- 1926
- lélektani regény → megjelenik, de nem fejt ki hiányos marad
- társadalmi regény → közösség: életmód – válság
- szolga motívuma: szolgasors művészi megjelenítése
- öntudatlan lázadás → lélektani képlete: Vizedék felé kivetíti mindazt a bánatást, amit kapott = PROJEKCIÓ

közvetlen kiváltó ok:
Jancsi Moviszternével
táncol és megcsókolja a
nyakát

felszínes, frázisos ábrázolásmód → megalázásba helyezi Annát
- elveszik mindenét
- szóval bánthatják, becsmérlik → rajta kívül senkit

kiszolgáltatott
helyzet

Annáról nem
tudjuk, mit
gondol

- elfojtott indulat
- lelki őrlődés
- Édes Anna később jelenik meg (mint Moliere: Tartuffe)
  - Kosztolányi igyekszik bemutatni azt a teret, ahová a lány csöppen
    - társadalomrajz
    - bérház
- Édes Anna az új évszázad gyermeke
  - világ idegen számára
  - romlatlan falus lány, aki a városba kényszerül
- Patikárius Jancsi ♥
  - Anna meglátja a szépséget
  - boldogság reménye
- Miért Édes?
  - regény végén, Moviszter szerepével kapunk választ
  - édes, bájos, ártatlan parasztlány, aki ügyesen végzi munkáját, érthető kitörése a kegyetlen Vizedékekkel szemben
- gyilkos/áldozat?
  - mindenki beszél róla
  - Moviszter szerint krisztusi szerepvállalás
    - más bűnéért való áldozat
    - Moviszter is

↓
humánus, felismeri Anna értékeit ↔ TÁRSADALOM

- lélektan → mindenkinek van vmi problémája
  - Víz
    - hogyan juthatna magasabbra
    - státuszmegszállott, karrierista
      - ↳ próbál megfelelni a státuszának
  - Vízyné
    - meghalt a gyermeke
    - minden cselédben a gyermekét látja
    - gondja van a cselédekkel
    - Annát terrorizálja
  - Moviszter
    - munka és megértés
    - tiltakozik az embertelenség ellen
    - idétlen, ostoba figurának tartják
    - megértés, szeretet, részvét az emberek iránt

Esti Kornél

- lélektaniség
  - Freud (és Jung)
    - ↳ tudatos és tudatalatti összekapcsolása
  - Csáth Géza novelláiban hasonló
    - ↳ Kosztolányi unokatestvére
- összefüggés néha nem teljes
  - összefüggés tagadása
  - nem úgy kifejtettek, hogy egyértelmű legyen kohézió
  - pl.: hosszú folyosó, törött tükör nincs megmagyarázva
- külső és belső világ

PROJEKCIÓ:
kivetített belső
monológ: Esti
Kornél saját
gondolatait
vetíti ki

- ← - szakadozott
- belső kivetítése } lírájában nem jelentős
- művészet és valóság egymáshoz képest létezik (lírában is)
- Kosztolányi alteregója
- emberi lét megmagyarázója
  - irodalmi alapok: Dante – Isteni színjáték, Vergilius
- stílus: humor, irónia, könnyed
- szubjektum joga
- emberi méltóság
- gondolatok kavargása
- nyelv korlátoltsága
  - Wittgenstein – nyelvelmélet
  - nyelv korlátai= világ megismerésének korlátai
- értékek
  - kultúra
  - szülőföld
  - nyelv, anyanyelv
  - emberi kapcsolatok
  - szeretet
    - nehezen érhető el az ember számára